

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Aandacht voor kinderen



Onlangs was ik in een Christelijke Gereformeerde kerkdienst. Voordat de voorganger aan zijn preek begon riep hij alle kinderen van de basisschool naar voren toe. Op een leuke manier had hij een gesprekje met ze. Vrij eenvoudig kwam hij al even bij de kern van zijn preek. Daarna gingen ze naar wat daar een kindernevendienst wordt genoemd.

B. Luiten ■

In dit nummer

<i>Kerkelijk leven</i> - B. Luiten	
Aandacht voor kinderen	589
<i>Meditatief</i> - A.M. de Hullu	
Trinitatis	593
<i>Wandelen met God</i> - K. van den Geest	
De Geest van Pinksteren: there are no borders!	594
<i>Achtergronden</i> - H. Veldman	
Reformatoren contra charismatische leiders (3)	596
<i>Schriftstudie</i> - E.A. de Boer	
Johannes Marcus - of anatomie van een conflict tussen broeders (1)	601
<i>Muziek</i> - J. Smelik	
Lied van dienstbaarheid	604
<i>Lied van de week, Uit de kerken,</i>	605
<i>Synode impressies</i> - L.E. Leeftink	
Suf & Saai of Spannend & Spiritueel	606

Wat mij trof is hoe ontspannen de gemeente ermee omging. Ook ouderen zaten er zichtbaar van te genieten. Wat mooi, die dominee met onze kinderen!

En de kinderen zelf? Ze gingen er helemaal in op, dat was zichtbaar. Dit had echt betekenis voor hen.

Uit de kerkdienst?

Niet zo lang geleden waren er volop discussies over de vraag, of kinderen tijdens de preek apart genomen mogen worden. Dat zou mogelijkheden bieden om de boodschap op hun eigen niveau naar hen toe te brengen, door een vertelling en een werkje. Anders zou de preek toch maar over hun hoofden heengaan.

Maar daar bleek niet ieder het mee eens. Als de gemeente samenkomt voor God horen de kinderen erbij. En al snappen ze niet alles, ze vangen toch wel wat op.

Over en weer was dit niet overtuigend. Er zijn wel meer kinderen immers die erbij horen, maar er toch niet zijn. Je kijkt altijd naar wat een kind aankan. En waarom tevreden zijn met 'iets' opvangen, als je in een andere ruimte het hele verhaal aan de kinderen zou kunnen vertellen?

Ja, dat kan wel zijn, wordt daartegen aangevoerd, maar ze zullen toch vroeg of laat moeten wennen aan de kerkdienst. Je kunt niet alles op



kindermaat maken. En zoals bij de Christelijke Gereformeerden, dat kinderen eruit gaan tot en met groep 7 of 8, dat gaat veel te ver.

Die discussie is geluwd, maar het onderwerp is zeker geen verleden tijd. Zolang ouders aandacht voor hun kinderen vragen, zal er worden gezocht naar een manier om daaraan tegemoet te komen. Het lijkt erop dat plaatselijke kerken hier nu hun eigen weg in zoeken. In sommige kerken worden de kinderen apart genomen tijdens de preek, in andere niet. En zelden gaan gemeenten hier ontspannen mee om.

In de kerkdienst

Maar je kunt dus ook kinderen aanspreken op hun eigen niveau *in* de eredienst. Het lijkt het ei van Columbus. Dan hoeven ze er niet uit en ze krijgen toch de boodschap mee. Gewoon even wat ruimte voor ze maken en aandacht aan ze geven.

je kunt ook kinderen aanspreken op hun eigen niveau in de eredienst

Op een iets andere manier dan hierboven beschreven heb ik daar zelf al wat langer ervaring mee. En ik kan alleen maar zeggen: sinds ik dit doe merk ik hoe *normaal* het is om de kinderen die erbij zijn aandacht te geven. Dat doe je al als je bij familie of vrienden op bezoek gaat. Zijn er kinderen bij? Dan moet je daar even wat mee doen, even wat zeggen of aanraken, maar niet doen alsof ze er niet zijn. Dat is niet alleen normaal naar die kinderen toe, maar het is ook passend voor het hele gezelschap, de gemeente. Je bent daar niet alleen als volwassenen, en ook niet als intellectuelen. Iedereen moet ook kunnen luisteren als een kind, al is het maar een moment.

Kinderen dichtbij

Het is een kleine moeite, maar die moet je er dan wel voor over hebben. Vooral als de gemeente wat groter is, een paar honderd leden telt, kunnen jonge kinderen nauwelijks zichtbaar schuilgaan tussen de grote mensen. Voor een predikant is het dan moeilijk om echt even contact met ze te hebben, je ziet niet hoe ze reageren en je kunt al helemaal niets aan ze vragen. Ze zitten ook gewoon te ver weg, en de kansel is te hoog. Ik weet wel van collega's die op die manier toch proberen aan kinderen een reactie te ontklokken op een vraag, maar die krijgen stevast alleen iets terug van de kinderen die toevallig op de eerste rij zitten. En als die naar niet zitten, op wie moet je dan je blik richten?

Als ik een tip mag geven, die inmiddels ruimschoots in de praktijk is getest en zijn waarde heeft bewezen: haal de kinderen even naar voren toe. Als je weet hoeveel kinderen je onge-

veer kunt verwachten, houd dan vooraan zoveel zitplaatsen gereserveerd. En vraag ze dan daar te komen zitten bij het begin van de preek. Als het orgel nog speelt na het lied voor de preek mogen ze best even lopen. Dan zitten ze daar, even heel dichtbij. En als je dan als predikant de kansel afkomt, heb je een prachtig moment om het begin van je preek aan hen te vertellen. In het begin is dat wat onwennig, misschien, voor iedereen. Maar dat zal gauw over zijn. Wat ik ervan ervaar is, dat ik oog in oog met die kinderen van de basisschool als vanzelf veel eenvoudiger woorden ga gebruiken. Als ik ze zo recht voor me heb, kan ik hun taal spreken en contact met ze hebben, veel beter dan ik vanaf een hoge kansel ooit zou kunnen doen. Dat is goed voor hen, voor mijzelf en voor de hele gemeente.

Ik heb ook ontdekt dat het niet zo moeilijk is om een preek op twee niveau's te houden. Een preek bestaat toch nooit uit alleen maar moeilijke elementen? Er zitten in elk bijbelgedeelte toch ook heel wezenlijke momenten, die eenvoudig te zeggen zijn?

Laatst was HC zondag 50 aan de beurt, het gebed om ons dagelijks brood. Daar zijn heel wat ingrijpende dingen over te zeggen, op volwassen niveau. Maar als daar de kinderen vooraan zitten, ga je eerst vertellen waar ons brood vandaan komt. Niet alleen dat God het geeft, maar vooral ook dat Jezus ervoor betaald heeft aan het kruis. We hadden er ook een beamer bij, met wat plaatjes. Jezus aan het kruis, zonder eten, zonder drinken. Daarna mocht elk kind een broodje pakken uit een mand, en terug naar de ouders. Een broodje betaald op Golgotha. Dat kwam helemaal over, ze waren onder de indruk zoals een kind dat kan zijn. Eentje kroop tegen zijn moeder aan en zei: 'Mama, dit broodje eet ik nooit op'. Gelukkig deed hij dat even later toch maar wel. Heb ik toen alleen iets tegen kinderen gezegd? Zeker niet. Dit was voor ons allemaal. Het valt me juist op hoe ik op deze manier de meest basale geloofswaarheden voor iedereen heel eenvoudig kan vertellen, zonder verlies aan diepgang, integendeel.

het is niet zo moeilijk om een preek op twee niveau's te houden

Vervolgens, na het zingen van 'Gij zult niet leven bij brood alleen', was er de ingang op het volwassen niveau. Meen je wat je zegt, als je God vraagt om slechts 'dagelijks brood'? Weet je hoe weinig dat is? Klopt dat met je gedrag? Enzovoorts. Juist met Golgotha nog in de gedachten was de aandacht voelbaar. Dat bedoel ik met: dit is goed voor iedereen.

Samenwerking

Nu moet je hierover wel wat praktische afspraken maken. Bijvoorbeeld: hoe vaak ga je zoiets doen? Elke week? Misschien in de toekomst, maar voorlopig redden we dat niet. Het vraagt ook voorbereiding namelijk en enige samenwerking met een team. Ik heb niet zoveel fantasie dat ik dat allemaal alleen verzin, en dat hoeft ook niet.

Ik heb ook wel geopperd, dat iemand van de leerkrachten dat deel van de preek zou verzorgen. Die zijn ervoor opgeleid om met die leeftijdsgroep om te gaan. Maar dat werd beslist tegengesproken. Het wordt juist als heel belangrijk gezien dat de (eigen) predikant daar voor de kinderen is. Enige onhandigheid wordt op de koop toegenomen, als je daar gewoon maar even echt voor ze bent, met liefde en aandacht. En ik moet zeggen, dit wil ik nu ook niet meer kwijt. Want dit zijn kinderen die ik normaal niet tegenkom, die nog niet naar catechisatie gaan. Ze zitten elke zondag in de kerk, en nu zie ik ze tenminste.

Hoe vaak doen we dit? Voorlopig eerst maar één keer in de maand. Voor de kinderen is dat al heel wat. En door die ene keer zitten ze al die andere keren er anders bij.

Een andere vraag is: welke leeftijd vraag je naar voren? De bovengrens is t/m groep 8, de ondergrens is minder duidelijk. Je moet er wel iets over afspreken. In onze situatie hebben we gezegd: vanaf groep 5, kinderen van 8 jaar en ouder. Dat heeft te maken met vragen als: wat is haalbaar, voor welke kinderen is deze vorm geschikt, voor welke leeftijd is dit toch nog weer te moeilijk?

Aan de andere kant, als je zo je best doet om kinderen al vanaf groep 5 echt te bereiken in de kerkdienst, is er veel meer begrip en minder weerstand als kinderen onder die leeftijd tijdens de preek apart genomen worden. Dat gebeurt bij ons in Zwolle-Centrum wel elke week, elke ochtenddienst. Direct na de preek komen ze weer binnen. Zodoende willen we niet spreken van een 'nevendienst', het gaat alleen om de preek op hun eigen niveau in het geheel van de ene gezamenlijke eredienst voor God.

Moet dit nou zo nodig?

Toch zijn hierover wel vragen te stellen, uiteraard, en dat gebeurt ook wel. Wat vooral naar voren komt is: 'moet dit nou zo nodig?' en 'zijn we zo op de goede weg?'. Ik hoorde iemand zeggen dat dit de bedoeling van de kerkdienst niet is. Kinderen onderwijzen doe je thuis en op school, niet in de zondagse samenkomst. Want dat is een eredienst voor God.

Zulke opmerkingen maken je voorzichtig, ook daarom doen we eerst maar rustig aan met één keer per maand. Dan kunnen we ervaren wat het is en erin groeien, en kan ook in de praktijk het antwoord worden gevonden of dit goed is of niet. Want niet alles staat in boekjes.

Toch ben ik er diep van overtuigd dat we zo handelen in de geest van de Heer. Wanneer ik deze bezwaren hoor moet ik meteen denken aan de discipelen, die (naar mijn idee) net zo reageerden toen ouders hun kinderen tot Jezus wilden brengen. Die moesten ook maar thuis over Hem vertellen, de Heer zelf zou geen tijd hebben, die was met belangrijker onderwerpen bezig. Maar Hij nam hun dat *zeer kwalijk*, zo lezen wij tot 3x toe, bij Matteüs, Markus en Lukas. De Heer had oog voor kinderen, Hij maakte ruimte voor ze en omhelsde ze. Deed Hij daarmee de ouderen te kort? Welnee, die mochten daar ook in delen en hier blij mee zijn. Ze moesten er ook uit leren het Koninkrijk te ontvangen als een kind.



Vrijgemaakten belijden als geen andere kerk hoezeer kinderen erbij horen

Bij een andere gelegenheid, toen de discipelen ruzieden over wie van hen de meeste zou zijn, plaatste Jezus een kind in hun midden. Met als beeldend onderwijs: 'wie zo'n kind ontvangt in mijn naam, ontvangt Mij'. Weg alle hoogheid, ze zouden dienaren zijn om hen te ontvangen die tot Jezus willen gaan. Daarbij zouden niet vele aanzienlijken zijn, ook nog (schijnbaar) onbetekenende kinderen. Als dienaren zouden ze moeten leren buigen en door de knieën gaan, om de kleinen niet over het hoofd te zien maar ze te ontvangen in de naam van Jezus. Ook dat wordt ons 3x overgeleverd door die discipelen, op wie dit kennelijk een grote indruk heeft gemaakt.

En daarbij: het gaat niet alleen om kennis en opvoeding, die uiteraard thuis en op school volop meegegeven worden, nog veel meer dan in een kerkdienst zou kunnen. Nee, het gaat om *die kinderen*, dat zij zich ook in de kerk als kind aan huis weten, *thuis bij Vader*. Als op zo'n moment de predikant optreedt in naam van God, in zijn dienst spreekt met het oog op de (hele) gemeente, laat hij zich dan inspannen om die gemeente te bereiken, ook de kinderen in haar midden. Dat zit niet alleen in de preek, er zijn meer mogelijkheden. Maar juist die preek, als die over de kinderhoofden heengaait, wel een half uur lang (of nog langer), kan bewust en onbewust bij die kinderen de indruk wekken er niet bij te horen.

Vandaar dat ze bij onze Christelijke Gereformeerde broeders en zusters er wel t/m groep 7 of 8 uitgaan. Wij proberen dat op deze manier te ondervangen. Maar als je dan niet naast de preek de kinderen hun eigen aandacht mag geven en ook niet *tijdens* de preek even ruimte voor hen mag maken, wanneer mag je dan wel als kerk echt iets voor ze betekenen op die leeftijd? Besta je dan als kerk nog niet voor ze? Let wel, ik zeg niet dat het overal zo zou moe-



ten gaan als ik gewend ben. Het is slechts genoemd om elkaar verder te helpen. Maar dit is wel bedoeld als antwoord op de vraag: is dit iets voor de eredienst? Ja, want zo is Jezus. En ja, want de kerk is er ook voor kinderen.

Infantiel?

Een andere reactie die ik kreeg was: 'jij infantiliseert de eredienst'.

Daar was ik toen even niet op voorbereid. Want die uitdrukking kende ik wel, maar die had voor mij (tot op dat moment) een geheel andere inhoud. 'Het infantiliseren van erediensten' ken ik als klacht van broeders en zusters die zijn heengegaan in de nieuwe vrijmaking. Een klacht die ik me wel enigszins kon voorstellen, als ik hoor wat er soms in erediensten allemaal gebeurt. Niet dat ik daar een oordeel over heb, want ik heb het alleen van horen zeggen, en misschien zit er ook wel wat overdrijving in.

dat weet ik zeker, maar dan moet je ook zulke grote woorden niet gebruiken. Want het is gauw gezegd, het zingt rond in de wandelgang, in diverse bezwaarschriften is het mee gekopieerd, maar is een volkomen misplaatste benadering.

Hoe we de kinderen aandacht geven, daarover is verschil van inzicht mogelijk.

Maar dat we ook de kinderen tot Jezus willen leiden, in de eredienst, laten we het daarover eens zijn. Dat is niet abnormaal, niet ongewenst, niet infantiel.

Meer dan een tip

Soms bekruipt mij een benauwd gevoel. Als ik kijk naar evangelische gemeenten, dan zie ik dat ze daar heel veel doen voor en met de kinderen. Om ze tot Jezus te brengen. Ze hebben daar geen kinderdoop, geen belofte van God voor kinderen. Het opdragen is niet meer dan een gebed, hoe goed bedoeld ook. Wellicht zijn ze daarom wel zo actief en creatief, ze willen heel vroeg in die kinderharten de liefde tot Jezus zien. Omdat daar zoveel van af hangt. Wij hebben wel de kinderdoop. Wij mogen bouwen op Gods vaste beloften, in zijn verbond met de gelovigen én hun kinderen. En juist wij zijn in onze samenkomsten soms zo gesloten naar kinderen toe. Dat ze er 'zijn' wordt door menig een al als voldoende beschouwd, en dat ze 'iets' opvangen is al geweldig. Hoeven wij dan onze kinderen niet meer tot Jezus te brengen, zijn ze er al? Of gaat dat bij ons met minder moeite en inspanning? Niemand zal dat beweren. Maar waarom dan dat gebrek aan ruimte en gepaste creativiteit? Waarom wordt daar zo krampachtig mee omgegaan? Waarom wordt het evangelie op kinderniveau getypeerd als een afbreuk doen aan de Woordverkondiging? Waarom hebben broeders en zusters, die in de Vrijmaking vooraan hebben gestaan, ons mede hierom verlaten? Ik kan het niet begrijpen.

Vandaar deze bijdrage. Het is meer dan een tip, eigenlijk. Dit is een hartelijke wens om hierin samen verder te komen, zonder spanningen en verdachtmakingen, omdat dit goed is en nodig.

Ds. B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum

hoeven wij onze kinderen niet meer tot Jezus te brengen, zijn ze er al?

Maar ik had nooit gedacht, dat *mij* dit verweten zou worden.

En dat dit zo genoemd zou worden: 'het infantiliseren van erediensten'.

Het lijkt me goed, als die gedachte leeft, daar nu ook wat van te zeggen. Want m.i. is dit een geheel verkeerd woordgebruik. Wat is 'infantiel'? Mijn woordenboek geeft als omschrijving: 'abnormaal kinderachtig'.

'Kinderachtig' is al heel wat anders dan 'kinderlijk'. Het 'kinderlijke' geeft aan wat bij een kind past. Van 'kinderachtig' spreken wij, als een groter iemand zich gedraagt als een klein kind. 'Kinderlijk' gedrag is normaal, 'kinderachtig' is niet normaal, ook niet gewenst. 'Infantiel' is daar nog weer een versterking van: 'abnormaal kinderachtig'.

Daarom stoort dit woordgebruik mij. Alsof het abnormaal zou zijn op kinderlijke wijze tot kinderen te spreken. En evenzo abnormaal om dit in erediensten te doen. En dat, terwijl juist wij als Vrijgemaakten als geen andere kerk belijden hoezeer de kinderen erbij horen, in de kerk en in de eredienst. Daarom doen we ons best om dat te honoreren, om de kinderen tot Jezus te brengen op de manier die bij hen past. Daarop mag allerlei kritiek zijn, het kan vast nog veel beter dan ik beschreven heb, maar kom me niet vertellen dat dat *abnormaal* is. Als het *ongewenst* en *abnormaal* is om als voorganger in de naam van Jezus even door de knieën te gaan, zodat je ook de kinderen in de ogen kunt kijken en zij zich dicht bij Hem weten in de kerk, dan zou je al die kinderen ook wel thuis kunnen laten. Dat wil niemand,

Trinitatis



...en doopt hen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest...

Matteüs 28:19

Nog een feest

De christelijke feestdagen zijn vroeg voorbij dit jaar. Half mei al. Hoewel... Sommige agenda's geven na Pinksteren nog een christelijk feest aan: Trinitatis. Het is een feest wat in de Middeleeuwen aan het rijtje is toegevoegd. Een feest zonder eieren, palmtakken, dauwtrappen en meubelshappen. Het is een feestelijke kerkdienst op de zondag na Pinksteren, gewijd aan de goddelijke drie-eenheid (triniteit). Na de feesten die aan God de Zoon en God de Heilige Geest gewijd waren, was er de behoefte om als afsluiting stil te staan bij de drie-eenheid.

Overbodig

Bij de reformatie zijn we deze feestdag weer kwijtgeraakt. Misschien was het ook een beetje een overbodig feest. Immers, op het kerstfeest prijzen we ook de Vader, die de Zoon gegeven heeft en de Heilige Geest door wie Hij mens geworden is. Op het grote feest van Pasen vieren we niet alleen het offer van de Zoon, maar ook de verzoening met de Vader. Op de hemelvaartsdag prijzen we niet alleen de Zoon die de hemel binnentrok, maar ook de Vader, die Hem de hemel binnenliet. En op het pinksterfeest denken we niet alleen aan de Heilige Geest, maar ook aan de Vader en de Zoon die deze Geest zonden. Denk maar aan Petrus, die op de pinksterdag alle aandacht voor Christus vroeg (Handelingen 2). Een apart feest voor de drie-eenheid is misschien wat overbodig.

Meer dan een Vader

Toch is het goed er na al die feesten eens even de tijd te nemen om er bij stil te staan, dat die Verlosser en die Heilige Geest God zijn, samen met de Vader. Gemakkelijk kan één van de drie al te sterk naar voren komen in onze beleving. Dat kan de Vader zijn, van wie we ons kind weten. Gods vaderschap roept warme gevoelens van vertrouwen en gehoorzaamheid op. Het is de Vader die een verbond sloot met Abraham en zijn nageslacht. In onze vrije-maakte kerken is hiervoor altijd veel aandacht geweest. Maar ik heb niet alleen een verbondsrelatie met God, mijn Vader. Ik mag daarnaast, en in nauwe samenhang daarmee, beleven dat Christus mij heel dichtbij gekomen is door een mens te worden zoals ik, om het voor mij bij God op te nemen en om voor mij een voorbeeld tot navolging te zijn. En daarnaast mag ik geloven en meemaken dat

God zelf door de Heilige Geest in mij blijft wonen. Eenzijdige nadruk op de Vader-kind-relatie kan tot verschraling en verstarring van je persoonlijke en ons gemeenschappelijke geloofsleven leiden.

Door de Zoon...

In Jezus Christus komt God ons heel dichtbij. We hebben dat op de christelijke feesten vanaf kerst tot en met hemelvaart gevierd. Maar die nabijheid krimpt ineen tot iets plats als ik daarachter niet steeds zijn Vader zie. Jezus kwam immers als beeld van de onzichtbare God. Als Zoon in wie de Vader zich liet kennen. In de Zoon wil ook de Vader mij dichtbij komen. Hij wil zijn Vaderschap niet naar de achtergrond laten verdwijnen, maar de band juist versterken.

Eigen leven

En dan de Heilige Geest. Zijn komst is een voorlopig hoogtepunt. Na Pinksteren wordt wel gesproken van de bedeling van de Heilige Geest. De Heilige Geest doet ongekende wonderen in de kerk. Je ziet God werken in en onder mensen met een inspirerende levendigheid. Maar ook je beleving daarvan kan een eigen leven gaan leiden. En dat gebeurt ook metterdaad in sommige gemeenten en groepen. Dan ga je verlangen naar een enthousiasme wat los staat van de verhouding die je als kind met God, je Vader hebt en van je leven in het spoor van Christus. De nadruk kan dan ook gemakkelijk verschuiven naar de bijzondere gaven van de Heilige Geest.

Aandacht voor de Drie

Ik ga niet pleiten voor herinvoering van het Trinitatis-feest in ons kerkelijk jaar. Dat zou in deze rubriek ook niet passen. Wel wil ik u oproepen om heel persoonlijk na te denken over de vraag wat de band met ieder van de drie, Vader, Zoon en Geest, voor je betekent. Merk je bij jezelf ook het gevaar je eenzijdig te richten op de band van één van de drie? Heb daar oog voor. En laat het een verrijking zijn Vader, Zoon en Geest alle drie de volle aandacht, liefde, vertrouwen en verwachting te geven. Prachtig sluit Matteüs zijn evangelie af met het woord van de Here Jezus dat de doop Vader, Zoon en Heilige Geest in ons leven brengt.

Ds. A.M. de Hullu is predikant van de Gereformeerde Kerk te Bunschoten-Oost

A.M. de Hullu ■

De Geest van Pinksteren: there are no borders!



wandelen met God

Waarom verbinden we Gods Geest met gevoel en bijzondere ervaringen? Omdat we in een emotiecultuur leven? Dat speelt mee, vast. Maar dat is te makkelijk. Daar kun je het verlangen om meer van het werk en de wonderen van Gods Geest te ervaren, niet even mee opzij zetten. Er is een oprecht verlangen, een gelovige honger en dorst. Ook vanuit een gemis, een leegte, een verwarring, persoonlijk en kerkelijk. Hoe kunnen we er goed mee omgaan, zonder alles bij voorbaat weer dicht te timmeren, te willen beheersen of binnen perken te willen houden?

K. van den Geest ■

Erkenning: er is een gemis

Dat vraagt om zelfreflectie: kijken naar jezelf. Vaak kijken we juist naar de ander: die doet of denkt of spreekt op een manier die we veroordelen. "Niet bijbels, niet gereformeerd". Of "evangelisch, charismatisch". Dan redeneer je vanuit een positie van superioriteit. En zo neem je afstand van diegene. Maar trekken doe je hem of haar dan niet. Er ontstaat geen gesprek, wel irritatie. Die ander keert zich af, voelt zich onbegrepen, veroordeeld. En: gaat het in andere richtingen zoeken. Op zoek naar erkenning? Misschien, maar vooral naar houvast, hulp, leiding. Met een veroordelende manier van spreken geef je geen leiding aan zoekende mensen.

echt luisteren is: echte aandacht, interesse voor iemands motieven, z'n geestelijke nood

Daarom begint alles met eerlijkheid. Kerkleden die op zoek gaan naar 'meer van de Geest', doen dat omdat ze hongeren en dorsten. Als je honger hebt, ben je onvervuld, je voelt je leeg. Hoe komt dat dan, dat ze niet of niet voldoende vervuld raken? Die vraag moeten we ons in alle oprechtheid stellen. Is het niet een elementaire omgangsregel van onze Heer Jezus, dat we niet zo moeten inzoomen op de splinter bij de ander, maar eerst de balk uit ons eigen oog moeten verwijderen (Matt. 7: 1-5)? Maar hoe gaat 't vaak? Als mensen zeggen dat ze iets missen, treedt er bij mij een typerend

mechanisme in werking: de neiging tot zelfverdediging, zelfrechtvaardiging. Hoe kun jij nou iets missen! We hebben rijke belijdenissen, daar staat alles in! Het gaat toch om het Woord, om Christus, in Hem heb je toch al alles? En dan komt het: vind je soms, dat ik een mindere christen ben, dat wij niet goed geloven, dat de gereformeerde kerk er naast zit?

En zo kun je artikelen en boekjes schrijven over "met vreugde gereformeerd" en over de gevaren van de evangelische invloed in de kerk, en zo. Maar het is schieten met een kanon op een doel vlak voor je neus. Het effect is vernietigend, zelfvernietigend: een uiteen spatten naar alle kanten. Bij al het mooie dat we roepen, kijken we niet in de spiegel, niet naar binnen. Maar wat valt er te verliezen? Wat kan er mis gaan? Ga er 's voor zitten en luister 's écht. En wat is echt luisteren? Dat is: echte aandacht, interesse voor iemands motieven, z'n geestelijke nood. Ik ben altijd onder de indruk van het gesprek van Jezus met de Samaritaanse vrouw (Joh. 4). Christus had die vrouw met een paar woorden kunnen neersabelen. Hij wist, dat ze een zondares was. Haar veroordelen was simpel geweest, ze wist zelf ook wel, dat ze God ver uit haar leven had weggeduwd. Maar kijk eens hoe Hij haar zoekt, vol liefde en ontferming weet door te dringen in het diepst van haar hart. Daar waar haar nood zit, haar angst, haar diepste verlangen, haar dorst naar het levende water. Jezus helpt haar haar dorst te herkennen, haar diepste nood te analyseren. Zodat ze gaat erkennen wat ze echt nodig heeft in haar leven. Zo leidt Hij haar tot het geheim van zijn genade! Och, denk ik vaak, kon ik maar zo wijs en vol ontferming omgaan met die broeder en die zuster, die zo vurig verlangd naar vervulling...

Gods Geest: zijn core-business

In discussies over het werk van de Heilige Geest ervaar ik een gemis: dat we het werk van Gods Geest zo weinig in de context zien van Gods totale werk. Twee Bijbelpassages wil ik noemen, die licht werpen op het eigenlijke werk van Gods Geest. Allereerst Hand. 1.

Jezus' leerlingen zitten boordevol verwachting op dat moment: "Heer, herstelt Gij in deze tijd het koningschap voor Israël?" Zij denken nog steeds aards-beperkt over Gods koninkrijk. Dom? Doen wij het beter? Maken wij Gods rijk ook niet vaak aards-beperkt: met ons verlangen naar vervulling hier en nu, of met ons smalle kerkelijke denken?

En dan Jezus' antwoord! Weer op een zo veel hoger niveau! Jullie moeten tijden en gelegenheden aan God overlaten: Gods rijk is iets wat boven jullie verwachtingen uitstijgt. Het is een hemelrijk. Daarom laat Jezus in zijn antwoord Israël ver, heel ver, achter zich. Jullie moeten naar Jeruzalem en naar Judea... OK, geen punt. Nee, maar Ik ga verder: naar Samaria... Wat zegt U! Samaria?!! Over m'n... Ja, Ik zal het je nog sterker vertellen: "tot het uiterste der aarde"!

Denk je niet, dat dit vele, vele bruggen te ver was voor die elf lokaaltjes? Zij kwamen uit de provincie, hadden nog nooit verder gevist dan het Meer van Galilea. En waren er vast van overtuigd: Gods rijk, dat zijn wij, Gods uitverkoren volk! Samaria? Uitersten der aarde? Wat bedoelt U nou toch! Veel tijd om erover na te denken krijgen ze niet: Jezus houdt het voor gezien, hun ogen zullen nog wel open gaan... Want Hij had ook nog wat anders gezegd: "Gij zult *kracht* ontvangen, wanneer de Heilige Geest over u komt." Het komen van Christus' Geest betekent kracht! "En jullie zullen mijn getuigen zijn". Gods Geest is kracht, kracht waardoor Jezus' apostelen getuigen zullen zijn. Er staat niet: getuigen; maar: getuigen *zijn*. Gods Geest *verandert* mensen, het gaat niet om wat je doet maar om wat je bent! Er moest ook heel wat veranderen in die mannen daar, toen! Hun blik moest mondiaal worden, Gods Geest is Geest van globalisering, de wereld wordt een dorp! Dat vraagt om het slechten van muren, het passeren van grenzen. Vooral muren en grenzen in die joodse mannen zelf! Dat is contextueel Bijbellezen: wat betekenden Christus' woorden toen, dáár? Grensoverschrijding, dat betekenen ze. Als daar geen giga-*kracht* voor nodig is! Christus' kerk moet een wereldwijde onderneming, een multinational worden.

Jezus' volgelingen moeten leren: there are no borders! Dat zicht op Gods wereldwijde werk en rijk, dat leert de Geest Jezus' apostelen. En zijn volgelingen! Dat is zijn 'core-business'!

Gods Zoon werkt!

"Zij gingen heen en predikten overal, terwijl de Heer meewerkte en het woord bevestigde door de tekenen die er op volgden" (Marc. 16:20)!

De tweede passage die verder licht werpt op hoe Gods Geest werkt. Zij gingen heen en predikten overal. Nou, vergeet het maar, dat deden ze dus helemaal niet. Ze kropen bij elkaar op een bovenzaal in Jeruzalem, een bang groepje mensen, in gebed bijeen (Hand. 1:12 e.v.). Niks prediken, laat staan overal.

Maar had Jezus 't ze niet gezegd: Jeruzalem niet verlaten, blijven wachten op de belofte van de Vader? Ja, die belofte vervulde Hij dan ook inderdaad, "niet vele dagen" (Hand. 1:5) na die dag van zijn hemelvaart. Maar daarna? Hadden ze toen zo'n haast om overal te prediken, de wereld in te trekken zoals Jezus bevolen had? Helaas, nee. Er waren ingrepen van boven nodig om ze zo ver te krijgen. Stapje voor stapje leidde Hij hen er naartoe: de bekering van Cornelius was een 'eye-opener' (Hand. 11:18); maar zelfs daarna waren vervolgingen nodig om ze uit te drijven naar de wereld (Hand. 11:19); en dan nog overschrijden ze hun grenzen maar mondjesmaat (Hand. 11:20: "ook tot de Grieken", lees: niet-Joden), voordat ze Paulus erbij halen om er echt werk van te gaan maken (Hand. 11:25)!

het vraagt om het slechten van muren, het passeren van grenzen

Er was dus nogal wat voor nodig om die joodse mannen uit hun schuilkelders te jagen. Heel wat: kracht dus. Van Gods Geest die mensen omvormt tot getuigen. En die zo Christus' werk op aarde krachtig voortzet. Dat laatste zinnetje van Marcus spreekt boekdelen: in één pennestreek wordt heel de periode van Handelingen (en volgende eeuwen!) samengevat! Ze predikten overal. Inderdaad, uiteindelijk kwamen ze dan toch zo ver.

Maar dan zie je ook, dat ze op de goede weg zijn: Christus doet mee. "Terwijl de Here meewerkte"! Nu ze 'overal', over al hun grenzen heen, getuigen van de Koning, nu komen de krachten uit de hemel los! De volgelingen van Jezus gehoorzamen de opdracht van hun Bevelvoerder. En dat ondersteunt Hij! "Door de tekenen die er op volgden"!

Kijk weer eerst 's wat er stáát: die tekenen *volgen*, volgen op het woord! In het kielzog van het evangelie gebeuren grote dingen, wonderen van Gods Geest. Boze geesten worden uitgedreven, in nieuwe tongen spreken ze, slangen en gif doen hen niets, zieken genezen na handoplegging. Wie doet hier wat? De apostelen? Beschikken Jezus' volgelingen over zulke gaven? En: beperken die gaven zich tot die tijd? Dat staat er allemaal niet. Wat er staat is dat Gods Zoon werkt: vanuit de hemel *bevestigt* Hij het getuigenis van zijn koningschap en macht. Waar Jezus' naam met gezag verkondigd wordt, waar zijn koningschap over mensen wordt uitgeroepen, daar bevestigt Hij zelf dat





woord! *Hij* doet die wonderen, Gods Zoon werkt. Niet wij moeten dat willen doen en kunnen. Onze taak is alleen maar: in het voetspoor van de apostelen Christus' naam als Heer en Koning proclameren! Dan zal Hij zelf zijn gezag opeisen. Door zijn woord te bevestigen, kracht bij te zetten. Hoe? Laat dat maar aan Hem over. Maar verwacht wonderen van dat evangelie, van de Koning zelf!

Ben je 'cessationist' of 'charismatisch'? Wat een foute woorden! Daarmee creëer je meteen twee groepen. We moeten Gods Geest niet opsluiten in de geschiedenis, ook niet in de Bijbel. Maar Hem ook niet beperken tot 'geestelijke ervaringen'. Wij moeten wel de Grote

Opdracht gehoorzamen. "Gaaf heen in de gehele wereld, verkondigt het evangelie aan de ganse schepping"! Dat vraagt grensoverschrijdend denken en werken. "Eigen volk eerst" is ook bij ons een verlammeende zondige houding. Zijn we slechts gericht op eigen kerk of eigen ervaring, dan zijn we lokaaltjes. Maar onze verheerlijkte Heer werkt graag mee aan een groter project: zijn wereldwijde werk, zijn rijk. Als we op dat spoor zitten, zul je nog 's wat beleven!

Ds K. van den Geest is predikant van de Gereformeerde Kerk te Hengelo



uit de kerken

Zuidwolde (Dr.) i.c.m. Ruinerwold-Koekange - beroepen: kand. C.T. Basoski.

Zuidhorn en Zwolle-Noord - bedankt: G.A. den Broeder te Pernis-Albrandswaard.

Lelystad - nieuw adres ds. J. Vreugdenhil: Brederode 86, 8226 TS, Lelystad.
Tel. werkkamer: 0320-268833; e-mail: vreugdenhil@pauwenburg.nl

KERNREDACTIE:

Drs. G.J. van Middelkoop,
Prof. Dr B. Kamphuis

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Dr. E.A. de Boer, Drs A.L. Th. de Bruijne,
Drs. I.D. Haarsma, Prof. Dr. G. Kwakkel,
Drs. B. Luiten, Drs K. de Vries, J. Westert.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, Drs E. Brink, J.M. de Jong,
Drs. A.S. van der Lugt, Dr J. Smelik,
Drs. H. Veldman

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3653552

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per
post via bovengenoemde postbus.
Uitgever: Print Media.bv, Bedum

Technische realisatie:

Scholma Druk bv. Bedum

ADMINISTRATIE EN

ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,50 per jaar
studenten € 19,50;
buitenland € 109,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december

- opzegging van het abonnement dient 1
maand voor aanvang van het nieuwe abon-

nementsjaar schriftelijk of per e-mail te
geschieden (voor 1 december)
Losse nummers € 1,50 (incl. Porto).

De Reformatie is op Daisy cd-rom
verkrijgbaar bij de Chr. Blinden-
bibliotheek voor blinden en slecht-
zienden. Tel. (0341) 565477.

ADVERTENTIES (aquisitie en ver- koop):

J. Hoogenboom, tel. 050-4091204,
fax 050-4091252
e-mail: info@hoogenboom-communicatie.nl
Prijs: € 0,45 per mm.
Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uit-
gever is het niet toegestaan artikelen uit dit
blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

Reformatoren contra charismatische leiders (3)



3. Zwingli's opposanten willen geen kinderdoop!

H. Veldman ■

De reformatie in het Duitssprekende deel van Zwitserland staat op naam van Huldrych Zwingli. Het centrum is de stad Zürich, waar Zwingli aan de hoofdkerk als prediker is verbonden. Zijn reformatie, die op vrijwel hetzelfde moment is begonnen als die van Luther, heeft een eigen karakter en is ook maar nauwelijks direct beïnvloed door Luther. Het is zelfs zo geworden dat er tussen deze twee hervormers een felle strijd is gevoerd, vooral over het Avondmaal. Dat was jammer - het gaf de Roomse tegenstanders een kans om hun macht te versterken.

Zwingli: het Woord voorop!

Intussen zijn er wel opvallende overeenkomsten tussen de reformaties in Duitsland en Zwitserland. Waar Luther zijn strijd tegen Rome was begonnen met zijn 95 stellingen, laat Zwingli zijn 67 stellingen horen. In beide reeksen blijkt het Woord van God de beslissende factor te zijn. Ook veroorzaken de stellingen van beide predikers tot heftige discussies en grijpt de overheid in. In Zürich gebeurt dat niet door de keizer, maar door de (bijna onafhankelijke) stadsoverheid. En die laat na een officiële discussiedag zijn steun aan Zwingli

duidelijk merken. Ook is het in Zürich opvallend dat de latere tegenstanders (opposanten) van Zwingli zich eerst eensgezind met de hervormer bewegen in de vernieuwing van de kerk. Medestanders kunnen helaas tegenstanders worden.

In de Zürichse reformatie staat - net als in de Lutherse hervorming - het Woord van God centraal. Vanaf 1

januari 1519 preekt Zwingli iedere zondag over een bijbelboek dat hij hoofdstuk voor hoofdstuk uitlegt. Echte seriepreken zouden wij dat noemen. Dat is zonder meer een uitstekend middel om de vaak grote onkunde over de bijbelse geschiedenis te verhelpen. Tegelijk leert men keer op keer dat Gods Woord om een leven in dankbaarheid vraagt. Dat dit ook gevolgen zou krijgen voor kerk en samenleving begint ook al vrij gauw de aandacht te krijgen. Maar op dit punt aangekomen beginnen enkelingen zich te verwijderen van het hoofdspoor van de reformatie. We willen nu nagaan onder wie en hoe deze 'onderstroom' zich voordoet en ook wat het kernverschil met Zwingli is.

Elk huis een bijbelschool

Men kan Zwingli een dapper, maar ook voorzichtig man noemen. Hij spreekt zich in zijn stad bijvoorbeeld uit tegen het deelnemen van jonge mannen in de oorlogen die de paus tegen meerdere Europese vorsten voert. Dit heette bij de Zwitsers het 'Reislaufen', en was nogal populair. Er was goed geld mee te verdienen en ook de zegeningen van de paus waren welkom. Maar de relatie met de pauselijke kerk wordt door de reformatie steeds kritischer en lang niet elke oorlog wordt gewonnen. Zwingli maant zijn mensen dan ook tot nuchterheid en tot het inslaan van andere wegen om politieke strijd te voeren.

Zwingli is ook voorzichtig. Als hij in de vastentijd van 1522 de uitnodiging krijgt om mee te doen aan een partijtje worst eten op vrijdag, wil hij wel komen, maar niet als de prominente leider van een vernieuwingsbeweging. Hij vindt



Gedenkteken voor Zwingli in de dorpsstraat van Wildhaus.



dat demonstratieve eten van vlees op vrijdag geen belangrijk speerpunt tegen Rome. Maar toch toont Zwingli voor zo'n praktische kwestie best wel begrip.

Waar reformatorisch gezinde mensen in Zürich ook aan beginnen, is het vormen van kleine bijbelleesgroepen. Daar wordt, zonder dat er een 'gezalfde priester' bij is, de Bijbel bestudeerd. Men is gewoon thuis bezig als een kleine bijbelschool. De brieven van Paulus worden ijverig onderzocht. En de levensstijl van de gelovigen wordt aan de Schrift getoetst. Zo kijkt men naar zichzelf, maar ook naar de roomse geestelijkheid die soms een ergerlijk leven leidt.

Ijveriger dan Zwingli?

Op een gegeven ogenblik komt de (oude) kwestie van de kerkelijke tienden weer in beeld. De roomse geestelijkheid meent dat ze nog altijd recht heeft op deze 'belastinginkomsten', ook al is een groot deel van de gemeente reformatorisch gezind. Een harde kern van hen weigert ook nog maar één cent te betalen. Men kan in eigen kring wel zorgen voor hen die financiële steun nodig hebben. Zijn niet alle leden van de gemeente priesters? En moet je niet met grote ijver streven naar een gemeente - al is die ook maar klein - die bestaat uit ware gelovigen? Die ook gewoon op zich zelf kan bestaan. Waar geen macht van paus, bisschop of stadsbestuur meer boven staat. Waar de ijver van de leden de gemeenschap in stand houdt. Dat is dus een ideaal kerkmodel. Allemaal hardwerkende en op elkaar betrokken kerkleden. In zo'n gemeente kun je niet zo simpel 'onderduiken' om maar niet mee te doen. Er wordt van ieder een bijdrage verwacht.

En daar begint nu de moeite met de kerk van Zwingli. Hij is erop uit om alle kerkleden die tot voor kort rooms waren, met zich mee te krijgen op de weg van de reformatie. En in dat proces is hij voorzichtig, soms terughoudend. Zwingli wil niets forceren. Hij beschouwt zich als een herder die ook de zwakke schapen, de achterblijvers en laatkomers, bij de kudde wil houden. De leiders van de kleine groepen (van de 'bijbelclubs') vinden dat Zwingli niet ijverig genoeg is om te breken met de roomse santenkraam. Hij moet zich veel sterker profileren als radicaal hervormer. Wat hij doet gaat ten koste van de heiligheid en zuiverheid van de gemeente. Wat ziet men zo van de geloofskracht van Zwingli's 'volkskerk'?

En dan begint een kleine groep ijveraars met een beeldenstorm. Zürich moet schoongeveegd worden. Maar Zwingli had dit soort acties nou niet bepaald op het oog toen hij de Bijbel ging uitleggen.

De vraag laat zich hier stellen: wat is de beste ijver voor de kerk? Moeten de 'speerpunten' gelden als concrete doelstelling? Of is het maar beter de funderingen van de nieuwe kerk zo goed mogelijk te leggen? Met dat laatste is



Grossmünster Zürich, Zwinglitür van Otto Münch. Het werk aan de Bijbelvertaling. Van links naar rechts Leo Jud (Pfarrer aan de St. Peter), de taalgeleerde Theodor Bibliander en Zwingli.

Zwingli voortdurend bezig. En daarin wil hij ook graag de medewerking van de stadsoverheid behouden. Wat zou het jammer zijn als de roomse minderheid in de stad het heft weer in handen krijgt als de reformatie in een beweging verandert waarin men sociaal-economische doelstellingen nastreeft.

Scheiding der geesten - scheiding der wegen

Wie zijn de hoofdpersonen in de kring van de kleine groepen? Het zijn de jonge Konrad Grebel, een vooraanstaand burger van Zürich, ook een man die gestudeerd had en Felix Mantz, zoon van een rooms geestelijke. Ze oefenen grote invloed uit op hun achterban; hun charisma wordt door velen erkend en men verwacht veel van hen. Grebel raakt algemeen bekend doordat hij met vrienden tijdens de preek van een roomse priester opstaat en de man in de rede valt om met hem door een scherpe discussie in de hoek te drijven en zo mogelijk het veld te laten ruimen. Dit 'charismatische' optreden wordt echter door ingrijpen van de kleine stadsraad verboden. Dat zint Grebel niet. Als hij en zijn vrouw besluiten de doop van hun baby uit te stellen, en de stadsoverheid besluit dat ieder kind binnen acht dagen gedoopt moet zijn, breekt het moment aan dat Grebel afstand gaat nemen van de reformatie van Zwingli, zoals die beschermd wordt door de overheid. Hierin krijgt Grebel theologische steun van Mantz die een beschouwing publiceert tegen de kinderdoop. Tijdens deze ontwikkelingen staan Grebel en Mantz in contact met Karlstadt en Müntzer. Tegelijk laat Felix Mantz ook doorschineren dat hij heilig gelooft in een 'zuivere gemeente', een 'kerk van ware gelovigen', waarin de leden een hoge graad van zondeloosheid bereiken. Grebel en

Mantz komen in 1525 zo ver dat ze een afzonderlijke gemeente vormen waar men alleen lid van kan worden na weer gedoopt te zijn. Hier ligt het begin van de wederdoperse beweging die zich al gauw in heel Europa laat horen. Het radicalisme van deze groep is zo groot dat er zelfs plannen voor een politieke machtsgreep gemaakt worden: men wil namelijk bereiken dat Zürich een regering krijgt die alleen maar bestaat uit echte gelovigen die de doelstellingen van de wederdopers onderschrijft. Maar na scherpe kritiek van Zwingli wordt dit idee losgelaten. Het geheel zorgt er intussen wel voor dat de 'bijbelgroep' van Grebel en Mantz onder zware verdenking staat. De leiders moeten zorgen uit handen te blijven van de politie.

Zwingli's antwoord

Het antwoord van de hervormer is een bijna permanente discussie met zijn opponenten. Het is opvallend dat Zwingli het punt van de wederdoop niet eens naar voren haalt en daar het mes in zet. Hij begint met een brede aanpak door eerst de Bergrede van Christus uit te leggen. Daarin maakt hij onderscheid tussen Gods gerechtigheid en de gerechtigheid van de mens. Voor de gelovige is God de bron van alle vroomheid, gerechtigheid en goedheid. God is zelf gerechtigheid. Hij is rein en zuiver. Geen mensenkind is in staat deze reinheid en zuiverheid in zijn leven te bereiken. Immers, niemand kan voldoen aan de hoge eisen van Gods wet. En toch vraagt God wel dat de gelovigen leven naar die hoge eisen! In Matteüs 5 zegt Christus: *Gij dan zult volmaakt zijn, gelijk uw hemelse Vader volmaakt is!*

Hoe moet het nu? Dit kan toch nooit! Moet God niet 'de lat maar wat lager leggen'? Of zullen de gelovigen steeds wanhopiger blijven zoeken naar een onvindbare uitweg?

Zwingli zegt daar het volgende over. Wie stelt dat de gerechtigheid van God beperkt blijft tot de eisen die Hij stelt, zegt te weinig. Gods gerechtigheid is ook een gevende gerechtig-

heid, zijn genade in Christus Jezus. Doordat Jezus de eis van Gods gerechtigheid vervulde met Zijn lijden en sterven, is de weg geopend voor de volkomen gerechtigheid die de gelovigen zullen ontvangen. Die volkomen gerechtigheid krijgen we op de jongste dag.



Gedenkplaat boven de ingang van het huis van Zwingli in Zürich.

Maar, zegt Zwingli, het is nu nog de 'voorlaatste dag'. Nu moeten we nog uitzien naar de volkomen gerechtigheid, en hebben we te maken met de menselijke gerechtigheid. Die is in zichzelf maar zwak en slecht. De wetten die daar gelden raken alleen maar de buitenkant. En, een belangrijke vraag, hoe wordt die gerechtigheid gehandhaafd? Zwingli's antwoord is helder: door de overheid, die God heeft ingesteld. En de overheid moet zich voor die menselijke gerechtigheid richten op de wet van God. Die is goed voor alle mensen. Daarbij mag de overheid niet heersen over de gewetens - die liggen open voor God. Toch heeft de Zürichse overheid de dopers fel vervolgd, tot de dood toe.

Een doperse belijdenis

Ondanks de onderdrukking kwamen de Zwitserse Dopers in 1527 op een geheime synode in het Noord-Zwitserse Schleithem voor de dag met een eerste korte belijdenis, aangeduid onder de namen *Schleitheimer Artikeln* en *Confessio Schlattensis*. In zeven punten werd hun geloofsovertuiging omschreven. Het eerste ging over de doop, 'die slechts aan gelovigen op hun verzoek mag worden bediend', waarbij die gelovigen 'moeten zijn opgestaan tot een nieuw leven'. De tweede ging over de tucht die moest plaats vinden volgens de regel van Matteüs 18 en zijn plaats kreeg voor men overging tot het breken van het brood; de tucht was dan ook een zaak van de hele gemeente. De andere artikelen betroffen het avondmaal, de wereldmijding, het ambt, de overheid met haar zwaarmacht, het laatste artikel handelde over de eed. Het is duidelijk dat we hier met vreedzame dopers te maken hebben. Het revolutionaire in de beweging van Thomas Münzer (1525) vindt geen waardering. Maar het is voor Zwingli geen reden om de essentie van de Zwitsersdoperse leer niet te veroordelen als antireformatorisch. Hij duidt hen aan als 'catabaptisten', een woordspeling die zoveel betekent als 'doopverwoesters'. Later zal Calvijn zich ook uitspreken over de belijdenis van deze Zwitsers. We hopen er in het volgende artikel op terug te komen.

Kinderdoop

Zwingli benadrukt sterk de eenheid van het oude en nieuwe verbond. Besnijdenis en kinderdoop staan in hetzelfde licht, namelijk van Gods genadeverbond. Bij Zwingli maakte men het begin mee van de gereformeerde verbondsleer, die later werd uitgewerkt en verdiept door zijn opvolger Heinrich Bullinger. Zelf stelde Zwingli het zo: "Ik weet dat de kinderdoop het christenvolk tot veel goeds dient en dat God ervoor zal zorgen dat zij niet verdwijnt, noch ook dat de herdoop ingang zal vinden". In zijn argumentatie tegen de wederdopers laat Zwingli prachtig zien hoe Gods genadig werk





vooraftaat aan wat mensen doen. Bij de besnijdenis zou het volgens de wederdopers gaan om de gerechtigheid van het geloof dat vooraf gaat aan de toediening van het sacrament. Daarmee bedoelden ze dat de besnijdenis het aanwezige geloof bevestigt. Maar, zegt hij, let op Gods verbond met Abraham: God verplicht zich aan Abraham en aan zijn kinderen om hun te zijn tot een God. Hoe? "Ligt het aan onze plichts-ervulling dat wij Hem tot een God hebben? Of niet? Neen! Daaraan ligt het niet. Want het is niet een zaak van degene die wil of van degene die loopt, maar van de verkiezende God, wanneer wij ons aan Hem toevertrouwen". Daarmee is de kinderdoop een bewijs van Gods verkiezing in Christus. De doop leert ons te vertrouwen op God die zich aan ons verbindt. Hij reinigt ons door het bloed van Christus. En de Geest vernieuwt ons leven van dag tot dag. Zwingli heeft weinig op met het biblicisme van de wederdopers. Want ze zoeken teksten bij elkaar, maar hebben geen oog voor de totaal-boodschap van Gods genade in het Oude en Nieuwe Testament. De herdopers kunnen geen enkele aanwijzing, laat staan bewijs uit de Bijbel halen voor de herdoop. Zij die zich laten herdopen kruisigen Christus opnieuw, hetzij uit eigenzinnigheid, hetzij uit lust tot vernieuwing. Scherp en helder is het oordeel van Zwingli.

Lessen voor vandaag

Wat kunnen wij vandaag uit de geschiedenis van de eerste dopers leren? Hoofdzak is dat we oog hebben (of krijgen) voor een speciale karaktertrek van de doperse radicaliteit: het onweerstaanbare vooruitgrijpen op 'de jongste dag'. Dat geldt zowel het thema van de persoonlijke levensstijl als de daarmee samenhangende visie op de zuivere, heilige gemeente. Daarom wil men met de wederdoop aan de volwassen gelovige een bewijs leveren dat men met 'de oude wereld' (of 'de oude mens') gebroken heeft. En daarom streven ze ook met sterk verlangen naar een stadstaat, een samenleving die voluit christelijk is. Zij zien zichzelf als gezondenen van God die deze idealen zo goed mogelijk moeten realiseren op aarde. Moeten, dat werkwoord geeft aan dat men het wetticisme, dat bijna als vanzelf uitloopt op religieus-sociale dwang, als dwingende leidraad neemt. In dit alles verliezen deze radicalen de maat uit het oog. Allereerst de maat die God heeft gegeven in de overheid die de uiterlijke orde moet handhaven. En daarnaast de maat van het geduld met hen die 'nog niet zover zijn' als zij. Christus zien zij als de Voltooier van Gods rijk op aarde - men wil niet meer wachten op 'de jongste dag'. Het heil is 'hier en nu'. Het verbond is een kleine ruimte waar men geen kinderen ontvangt. Deze radicaliteit gaat de grenzen van de Bijbel voorbij. Men doet - door hiernaar te streven - de

kerk en de samenleving geen goed, want de bediening van de verzoening van Christus houdt zijn plaats in een wereld die, nog niet ontzondigd, onderweg is naar de volmaakte samenleving tussen God en Zijn volk, inclusief de kinderen van de gelovigen.

Een leerzaam boek van een baptiste

Een enkele keer hoor je de opmerking dat wij als gereformeerden altijd zo sterk betrokken zijn op en 'hangen aan' wat de geschiedenis ons leert. Want wie in theologische discussies historische argumenten naar voren schuift, krijgt van 'evangelische' kant het verwijt te horen dat hij traditionalist is. We zouden te veel waarde toekennen aan de historie. Een dergelijke uitspraak is volgens ons te beschouwen als een aanvullend bewijs op de stelling dat men in evangelische en aanverwante kring geen of in ieder geval te weinig oog heeft voor het werk van Gods Geest in de geschiedenis van de kerk.

Dat men in de kring van het tegenwoordige baptisme wel op een vruchtbare manier en tevens wetenschappelijk antwoord kijkt naar de historie blijkt uit het in Heidelberg aanvaarde proefschrift van dr. Andrea Strübind, *Eifriger als Zwingli. Die frühe Täuferbewegung in der Schweiz* (ISBN 3-428-10653-9; Berlin 2003). Daarin geeft de schrijfster, zelf aangesloten bij de baptisten in München, een uitvoerig overzicht met analyses van het ontstaan van de doperse beweging in de dagen van Zwingli. Haar blikveld is sterk theologisch bepaald, waar anderen in vroegere studies zich (te) snel richtten op de sociaal-politieke aspecten van deze beweging. Zij ziet in *het getuigend optreden* van de vroeg-Zwitserse dopers Grebel en Mantz het specifieke van deze beweging die zij ook als *charismatisch* bestempelt. Daarin ligt dan ook een belangrijk punt van overeenkomst met de huidige bewegingen die ook de volwassenendoop als enige rechtmatige doop erkennen. Ze legt geen zwaar accent op het provocerende karakter van het optreden van de leiders van de vroege dopers. Een bijzonder interessant boek, om niet te zeggen impone-rend!

Drs. H. Veldman is kerkhistoricus en woont in Zuidhorn.

Johannes Marcus - of anatomie van een conflict tussen broeders (1)



Conflicten in de kerk: het is erg als de vrede verdwijnt en de warmte verdampt. Een conflict kan zo diep gaan dat het onoplosbaar is. Tussen twee christenen die eerst als goede collega's samenwerkten. Of tussen kerkenraad en predikant. Tussen ambtsbroeders op dat ene verschil van inzicht. De broederlijke hartelijkheid van het begin is voorbij.

Van beide kanten wordt nagedacht. In gebed geworsteld. 'Here, zover had het nooit mogen komen. Maar we hebben het niet kunnen keren. Help!' Boeken over conflicthantering worden gelezen. Maar het lukt niet het conflict op één zakelijke noemer te brengen. Een beslissing te nemen die door beide partijen aanvaard wordt en rust brengt. Er blijft iets zitten dat dieper gaat. Persoonlijkheden die botsen, slijtage van verhoudingen.

E.A. de Boer ■

Conflict gedocumenteerd

Kan dat? Mag dat voor Gods aangezicht bestaan? Dat een conflict met de beste wil van de wereld niet opgelost kan worden. Is het soms maar beter een poosje uit elkaar te gaan? Te verhuizen? Natuurlijk, het is goed te werken aan en bidden om een oplossing. Recht te spreken, het hoofd te buigen, verzoening te zoeken. Maar soms is de schade te groot. *'En er ontstond verbittering...'*

Die woorden passen bij menig conflict: 'en er ontstond verbittering'. Het kan de gemeente en de samenwerking in het koninkrijk lam leggen. Maar die woorden staan eerst in de Bijbel! In de geschiedenis van het conflict tussen Paulus en Barnabas om Johannes Marcus. Dat conflict ontstond op een onbegrijpelijk moment en tussen mannen die sámen goud waard waren in de dienst van het evangelie van Christus. Wat wil de Geest aan de gemeenten zeggen nu Hij zo'n conflict in de Bijbel láát beschrijven?

Onbekeerde jeugd

Lucas introduceert de figuur van Johannes Marcus in zijn boek Handelingen, zoals hij dat vaker met hoofdrolspelers doet: terloops. Ingevoerd in de lijn van zijn verhaal. In het geval van Johannes Marcus gebeurt dat in het kader van de vertelling van Petrus' vrijlating uit de

gevangenis. De apostel en leider van de gemeente heeft gevangen gezeten, waarschijnlijk in de burcht Antonia, waar het Romeinse garnizoen gelegerd is. De apostel, vrijgelaten door een engel, gaat 'naar het huis van Maria, de moeder van Johannes, bijgenaamd Marcus' (Hand. 12:12). Op dat moment kennen wij deze jongeman nog niet. We weten alleen dat de gemeente bijeenkomt in het huis van diens moeder. Petrus weet waar hij de gemeente vinden kan. Het moet een groot huis geweest zijn, en misschien was de familie rijk en in aanzien. Door Gods gaven een natuurlijk middelpunt voor de gemeente.

Papias, schrijver uit het midden van de 2e eeuw en leerling van de eerste generatie 'oudsten' uit Jeruzalem, schrijft over Marcus: 'hij had de Heer niet gehoord en was hem niet gevolgd, maar later Petrus, naar zijn zeggen'.¹⁾ In zijn jonge jeugd is hij niet zelf tot geloof in Christus gekomen. Heeft Marcus Jezus nooit ontmoet, hoewel hij in Jeruzalem woonde, de stad waar zoveel gebeurd is?

In het lijdensevangelie beschrijft Marcus een bijzonder detail dat door geen van de andere evangelisten is genoteerd. Bij de arrestatie in de hof Getsémané vluchten alle discipelen en laten Jezus alleen. Dan noteert de evangelist: *'En een jonge man, die een laken om het naakte lichaam geslagen had, liep mede, Hem achterna, en zij grepen hem. Maar hij liet het laken in hun*



handen achter en nam naakt de vlucht' (Marc. 14:51v.).

Is dit Marcus zelf geweest, die met dit verhaal zijn signatuur zet? De jonge man volgt Jezus, maar lijkt niet tot de twaalf te behoren. Volgens het getuigenis van Papias was Marcus in zijn jonge jaren geen discipel van Jezus. Was hij een nieuwsgierige jongen, die voor een volgende wordt aangezien, gegrepen wordt en overhaast de vlucht neemt? Op de route van Getsémané naar het huis van de hogepriester kan hij ergens in de stad het rumoer gehoord hebben en zijn ouderlijk huis verlaten hebben. In dat geval tekent Marcus zijn eerste - nog ongelovige, maar beschamende - ontmoeting met Jezus.

Eigenzinnige assistentie

Johannes Marcus woont in Jeruzalem als het Pinksterfeest komt en de heilige Geest wordt uitgestort. Is hij in dié dagen tot geloof in Christus als de Gezalfde gekomen? Papias noemt hem een leerling van Petrus. Vanaf de Pinksterdag tot vele jaren later is het Petrus die de gemeente te Jeruzalem geleid heeft. Later horen we dat Johannes Marcus een neef van Barnabas is. En Barnabas wordt door Lucas in Handelingen geïntroduceerd door hem als voorbeeld te noemen van een rijk man die een akker te gelde maakt en het geld afstaat aan de gemeente (Hand. 4:36-37). *'Een leviet, uit Cyprus afkomstig ...'* Ook neef Johannes lijkt tot die kringen te behoren.

Johannes Marcus is onder de prediking in Jeruzalem tot geloof gekomen, de prediking waarin Petrus vooropgaat. In de 2e eeuw zal Clemens van Alexandrië schrijven dat Marcus hem 'al lange tijd' gevolgd was.² Dat schrijft Clemens vanuit het perspectief van de zestiger jaren, als Petrus in Rome werkt en Marcus bij hem is. De band tussen hen beiden reikt terug tot in de jaren dertig.

Maar wat vertelt de Bijbel zelf over de inschakeling van Johannes Marcus in het werk van het evangelie? Het is zijn oom Barnabas die Saulus (na diens missie in Arabië) in Tarsus opspoort en meeneemt naar Antiochië (Hand. 11:25). Dan blijkt de neef meegegaan te zijn. Daar smeedt Christus het tweetal aaneen. De Geest had al in Antiochië gezegd: *'Zondert Mij Barnabas en Saulus af voor het werk waartoe ik hen roepen heb'*. Met handoplegging zijn ze op reis gestuurd. Samen hebben zij de eerste gezamenlijke zendingsreis tot een gezegend einde gebracht. Johannes Marcus ging met hen mee (12:24). Als assistent, leerling in het werk van Christus.

Het zaad voor het latere conflict is al vroeg gezaaid. Ergens onderweg op die eerste reis... wil Johannes Marcus niet verder mee en gaat terug naar Jeruzalem (13:13). Durfde hij de reis niet aan? Kreeg hij het moeilijk als zij steeds verder van de heilige stad de heidenwereld in reizen? Hij is meegegaan naar Cyprus, van-

waar zijn oom Barnabas afkomstig was. Maar als zij aan de kust van zuidelijk Klein-Azië landen, bij Perge in Pamfilië, haakt hij af. Had hij gewoon heimwee? Zijn motief wordt door Lucas niet beschreven.

Botsende inzichten

Is het mogelijk iets over de achtergrond van het conflict te zeggen? Hoe Paulus erover dacht, is duidelijk. Hij verwijt het Johannes Marcus dat deze zich niet met hen *'tot het werk'* begeven had (Hand. 15:38). Het werk: dat is in Handelingen 13:2 in de woorden van de Geest de zending vanuit Antiochië, de bakermat van de verkondiging onder de heidenvolken. Na de eerste reis brengen de apostelen dan ook daar verslag uit *'van het werk dat zij volbracht hadden'* (14:26). Er ligt inmiddels conflictstof op tafel: mogen heidenen royaal tot het volk van de God van Israël genodigd worden óf moeten zij nog door de poort van de besnijdenis? Moeten christenen uit Israël en uit de heidenen apart vergaderen of zullen zij één gemeente vormen? In Antiochië was de verkondiging aan niet-Israëlieten, de Grieken, spontaan begonnen. In reactie op dat nieuws was Barnabas door Jeruzalem naar die dochtergemeente gezonden (Hand. 11:22). Johannes Marcus was toen in Jeruzalem gebleven. Hij gaat pas mee als Barnabas en Saulus de gaven van Antiochië aan de moedergemeente te Jeruzalem hebben overgebracht en terugkeren. Dan stuurt de Geest hen op reis (12:25). Eerst gaan zij, zoals we al zagen, naar Cyprus en ontmoeten in Salamis de Joden. Op dat moment noteert Lucas: *'en zij hadden ook Johannes als helper'* (13:5). Dit vertelt ons dat de verhouding nog uitstekend is.

De omslag lijkt te komen na de verkondiging op Zuid-Cyprus, in Pafos, waar zij de heidense landvoogd opzoeken en tot Christus mogen leiden. Vanaf Pafos gaan zij opnieuw scheep en steken over naar Klein-Azië. Maar, in de haven van Perge aangekomen, neemt Johannes Marcus afscheid. Waarom? Het lijkt erop dat hij als Israëliet de koers niet langer kan steunen en daarom een schip zoekt dat hem naar huis, naar Jeruzalem terugbrengt (13:13).³ Mogelijk is hij ook teleurgesteld in Barnabas. Deze lijkt bovendien op Cyprus, zijn thuishaven, op het tweede plan te komen. Het lijkt er zelfs op dat Saulus niet alleen op de voorgrond treedt, maar ook - direct na Cyprus - de naam Paulus heeft aangenomen. Wilde hij zich met het oog op de heidenvolken minder als Israëliet en meer als kosmopoliet presenteren? Later zal hij het zo zeggen: *'hun die zonder wet zijn, ben ik geworden als zonder wet om hen te winnen'* (1 Kor. 9:21).

Gelukkig, dát Johannes Marcus afhaakt, veroorzaakt geen conflict tussen Paulus en Barnabas! Tenminste, op dat moment nog niet. Maar... het zaad van de tweedracht is wel gezaaid. Een tijdbom tikt.

Ongelegen crisis

Na afloop van de reis wordt het tweemanschap Barnabas en Saulus ter verantwoording geroepen in Jeruzalem. Niet omdat het niet goed ging, maar juist omdat de missie onder de volken zo succesvol is verlopen. De vraag die in de moedergemeente leeft, is: hebben zij het evangelie niet te makkelijk gemaakt? Moet een bekeerde heiden niet eerst besneden worden om bij Israël ingelijfd te worden? En ik vraag me af: heeft de terugkeer van Johannes Marcus in Jeruzalem de gemoederen op dit punt verhit?

Dan vindt het belangrijke apostelconvent in Jeruzalem plaats, met de grote beslissing inzake de (niet-) besnijdenis en de christelijke levensstijl van gelovigen uit de heidenvolken (Hand. 15). Het inzicht van de beide apostelen wordt voluit gesteund en samen krijgen zij de opdracht het besluit ook in de gemeente van Antiochië over te brengen. En zo gaan ze naar Antiochië, de plaats waar het allemaal begonnen was.

Dan groeit het verlangen de jonge gemeenten op de vervolgmisatie te bezoeken. De tweede zendingsreis wordt gepland. En op dat cruciale moment breekt het conflict tussen Barnabas en Paulus uit! Zij hebben de gemeenten zoveel te zeggen! Ze hebben voor hun prediking volle steun gekregen. Maar wat gebeurt er? *‘En Barnabas wilde ook Johannes, genaamd Marcus, meenemen, maar Paulus bleef van oordeel dat men niet iemand bij zich moest hebben die hen na Pamfilië had verlaten en zich niet met hen tot het werk had begeven. En er ontstond een verbittering, zodat zij uiteengingen’* (15:37-39). Het gouden team wordt opgebroken. En ik denk: gelukkig waren zij op dat moment niet als predikanten met een huis en een traktement aan een gemeente verbonden, maar gingen ze juist op reis. Als de gemeente in Antiochië in het conflict betrokken was geraakt, wat was dan de schade groot geweest.

Het geestelijk conflict is in Jeruzalem beslist. Er is een eensgezinde basis door onderwijs in leer en leven. Er is geen reden te denken dat Johannes Marcus de leeruitspraak van het convent van Jeruzalem niet deelde. Toch blijft bij Paulus oud zeer zitten. Hij blijft het Marcus verwijten dat hij toen niet verder in het werk met hen ging.

We kennen het vervolg. Gelukkig lijdt het werk geen directe schade. Paulus gaat met Silas, zijn nieuwe reisgenoot, verder naar Klein-Azië. Barnabas gaat met Marcus naar Cyprus, de thuisbasis van Barnabas. En vanaf dat punt zwijgt Lucas in Handelingen over de figuur van Johannes Marcus. Marcus... af door zijdeur.

Ruimte voor falen

Er zit een aantal leermomenten in deze bijbelse geschiedenis.

1. De heilige Geest geeft ruimte in het Woord van God om ook het **falen** van grote mannen op te schrijven: een conflict dat niet opgelost wordt en tot verbittering leidt. Het is beter eigen falen te erkennen dan jezelf te rechtvaardigen.
2. De bijbelschrijver tekent het conflict naar de objectieve feiten, zonder achtergronden uit te diepen, en benoemt de **geestelijke schade**: *‘en er ontstond een verbittering...’*. Nota bene, dat zegt Lucas ook van Paulus, die in 1 Korinthe 13:6 zo mooi schrijft: *‘De liefde wordt ... niet verbitterd’*. Zelfs een mildere vertaling van het woord met ‘irritatie’ doet aan het feit niets af: de liefde overwon niet. Er bleef een verschil in het zakelijk oordeel over Marcus’ kwaliteit, verweven met een geestelijke strijd om de duiding van de koers van kerk en zending.
3. De bijbelschrijver doet **geen uitspraak over de schuldvraag**. Ja, Paulus’ oordeel wordt wel opgeschreven, maar niet bevestigd. De bijbelschrijver kijkt uitsluitend naar het werk van Christus: hoe Hij falende mensen verder gebruikt in zijn dienst. Laten wij ons dus ook richten op de mogelijkheden van de Here, als onze onmogelijkheden ons aan een grens brachten.
4. De Geest geeft ruimte om ook het vervolg te overzien: hoe de partijen - voorbij het conflict - ieder voor zich **opnieuw in Christus’ dienst** gekomen zijn. Later. Dat biedt hoop, ook als je zelf het offer moet brengen een stap achteruit te doen om het werk van de Here geen verdere schade toe te brengen.

Dan mogen we de ruimte omhelzen die Gods Woord biedt. Christus gaat verder en heeft mogelijkheden om ons opnieuw te gebruiken. Als we onszelf en elkaar aan zijn ontferming opdragen en opnieuw aan zijn zaak wijden.

Dr. E.A. de Boer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zeist

¹ Zie: A.F.J. Klijn, *Apostolische vaders 3* (Baarn: Bosch en Keuning, 1967), 69.

² Eusebius, *Kerkelijke geschiedenissen*, VI 14.

³ Zie voor deze duiding van het conflict H. Mulder, *De Handelingen der Apostelen. Een Bijbels reisboek* (Zoetermeer: Boekencentrum, 1992), 161-163, 188v.



Lied van dienst- baarheid



muziek

melodie: Liedboek gezang 435

J. Smelik ■

1.
God die Israël bevrijdde
uit Egyptes slavernij,
die uw volk door Mozes leidde
naar uw land door de woestijn,
dank dat U ons hebt gegeven
Hem die meer dan Mozes is,
die ons thuisbracht met zijn leven,
die uw Zoon, de Christus is.

Hebr. 3:3

2.
Heiland, U hebt aangenomen
de gestalte van een slaaf
om te dienen en te komen
tot een wereld, nieuw en gaaf.
Heer, die hemelhoog verheven
voor ons bij de Vader pleit,
zend uw Geest en maak ons leven
teken van uw dienstbaarheid.

Fil. 2:7

3.
Geef ons kracht, laat ons niet dralen
om in woord en sacrament
van uw daden te verhalen
want zij tonen wie U bent:
Wolk van vuur bij nacht en ontij,
voor wie dwaalt in duisternis;
Morgenster, die roept van verre
dat uw dag aanstaande is.

1 Petr. 2:9

Ex. 40:38

Jes. 9:1

Openb. 22:16

4.
Laat ons steeds de woorden spreken
die U zelf te spreken geeft,
opdat alle mensen weten
wie U bent en dat U leeft,
dat uw stem niet zal verstommen,
dat uw licht niet wordt gedoofd.
Levend Woord en licht der wereld:
wees in eeuwigheid geloofd

Ex. 4:12

Joh. 1:4, 8:12, 12:46

Jan Smelik

Het 'lied van dienstbaarheid', dat bij dit artikel staat afgedrukt, is geschreven ter gelegenheid van het afscheid dat ds. H. Geertsma op 2 en 3 april j.l. nam van de Gereformeerde Kerk te Zuidhorn.

Wellicht zou men n.a.v. zo'n gebeurtenis een lied verwachten dat uitgesproken over het ambt van predikant gaat, of breder: over het werk van ambtsdragers. Het lied zou dan ook gezongen kunnen worden bij de bevestiging van ambtsdragers. En aangezien we tot nu toe bijna geen liederen hebben die daarvoor geschikt zijn, zouden er twee vliegen in één klap geslagen worden: niet alleen een lied ter gelegenheid van het afscheid van een predikant, maar tegelijk een lied dat breder inzetbaar is bij gebeurtenissen rond ambtsdragers.

Het lied gaat echter niet specifiek over de taken van predikanten, ouderlingen of diakenen. Daarvoor had ik vooral een heel praktische reden. Bij de bevestiging van ambtsdragers worden formulieren gelezen waarin zowel in het didactische gedeelte als in de gebeden al uitvoerig stilgestaan wordt bij het ambtswerk. Wanneer je daarover ook nog een lied gaat maken om bij dat formulier te functioneren, krijg je al heel snel allerlei doublures die in de liturgie alleen maar hinderlijk werken. Slechts bij hoge uitzondering is het zinvol om iets dat eerst gelezen is vervolgens ook nog door middel van een lied te verkondigen.

Toch is het wel een lied geworden dat bij bevestiging van ambtsdragers gezongen kan worden. Uitgangspunt voor het lied vormde de volgende passage uit het gebed na de bevestiging van ouderlingen en diakenen: *"Wij bidden U, of door de dienst van ieder de heiligen toegerust mogen worden tot dienstbetoon, tot opbouw van het lichaam van Christus"* (Gereformeerd Kerckboek, pag. 554).

Het lied borduurt voort op dit toerusten van de gemeente tot dienstbaarheid. Het lijkt mij zinvol wanneer dit aspect bij de bevestiging van ambtsdragers sterker onder onze aandacht komt. Ambtsdragers zijn er niet om 'het werk' voor de gemeente op te knappen, maar om de gemeente 'aan het werk te zetten'. Dienstbaar zijn aan God, aan zijn gemeente en aan de hele wereld wordt immers van ons allen gevraagd. Vanuit dit uitgangspunt is het lied geschreven. Basis voor welke dienstbaarheid dan ook binnen de gemeente (algemeen of bijzonder), is

dat Christus naar deze wereld gekomen is om te dienen. Zoals Mozes het volk leidde uit Egypteland, zo voerde Christus zijn volk uit het land van zonde en dood terug naar het Vaderhuis.

God gebruikt mensen om zijn volk te dienen en te leiden (Mozes, apostelen, ambtsdragers). En Hij roept heel zijn volk op dienstbaar te zijn aan het verkondigen van zijn goedheid in woorden en ze tot uiting te brengen in concrete daden naar elkaar en de wereld toe.

De tekst spreekt - hoop ik - voor zichzelf. In de kantlijn heb ik een paar verwijzingen naar bijbelplaatsen opgenomen. Dat is wellicht ten overvloede, maar ze leggen in ieder geval de lijnen bloot die in het lied getrokken worden tussen verschillende passages en noties uit Oude en Nieuwe Testament.

Wanneer dit lied gezongen wordt in diensten waar broeders in het ambt bevestigd worden, dan kan het m.i. het best een plek krijgen na het gebed dat na de bevestiging uitgesproken wordt. Wie het lied zingt, zal ontdekken dat het ook bij andere gelegenheden dan een bevestiging van ambtsdragers gebruikt kan worden.

De liedtekst heb ik geschreven op de melodie van het lied 'O Durchbrecher aller Bande' (1698) van Gottfried Arnold. De melodie is overgeleverd via één van de meest invloedrijke Duitse gezangboeken, het *Geistreiches Gesang-Buch* (Halle 1704) van Johann Anastasius Freylinghausen. In het *Liedboek voor de Kerken* is een vertaling van een paar strofen van dit lied opgenomen als gezang 435: 'O Verbreker aller banden'. De melodie is ook gebruikt voor het lied 'Alle volken, looft de Here' (LvK gez. 464). Het lied heeft de zogeheten Bar-vorm, wat inhoudt dat het lied in twee delen uiteenvalt: het Aufgesang (regels 1/2 die gelijk zijn aan regels 3/4) en het Abgesang (regels 6 t/m 8). Om het juiste karakter van de melodie te bewaren, moet men er op letten om het tempo vooral niet te hoog te nemen. In een metronoomgetal aangegeven kunt u denken aan circa MM 80 voor de kwartnoot.

[Met dank aan Koos Geerds uit Dalfsen voor zijn opmerkingen en suggesties bij een eerdere versie van het lied.]

Dr. J. Smelik te Zuidhorn is hymnoloog-musicoloog en post-doc-onderzoeker aan de Theologische Universiteit.



lied van de week

Het lied van de week voor zondag 29 mei is lied 42 uit de Negentig Gezangen. Een bespreking daarvan heeft gestaan in nummer 34 van jaargang 79.

Suf & Saai of Spannend & Spiritueel?



synode impressies

L.E. Leeftink ■

Twee keer een invasie! Tijdens de synode maak je van alles mee.

Vrijdag 13 mei stormden tegen een uur of drie tientallen jongeren de vergaderzaal binnen. Een middagje 'sightseeing synode'.

Vrijdag 's avonds zat de publieke tribune meer dan vol. Zeker vijftig belangstellenden volgden de eerste besprekingsronde over de voorstellen rond de zondag.

En er was nog veel meer te doen! Alle onderwerpen samen vormden een derde invasie; aan informatie. Maar daar raken we langzamerhand wel aan gewend.

Spiritueel

Laat ik deze keer beginnen bij het begin: het meditatief kwartiertje van de voorzitter. Deze keer met speciale aandacht voor Pinksteren. De Heilige Geest maakt in Handelingen 2 een vliegende start. Zo ontstaat de eerste christelijke gemeente. Met als basis en uitgangspunt: trouw aan Gods Woord. Met als uitwerking: onderlinge liefde en God lovend en biddend. En met als doel: opdat de mensen het zien en ook tot geloof komen. Die drive wordt door God gezegend. Hij breidt de gemeente dagelijks uit met mensen die ook gered willen worden. Zo groeit Gods volk. Evangelisatie en kerk hebben dus alles met elkaar te maken in Handelingen 2. Daarmee zette ds. Niemeijer de onderwerpen van 13 en 14 mei in het kader van de Geest van Pinksteren.

Een Bijbel voor thuis en in de kerk

Trouw blijven aan Gods Woord en tegelijk missionair zijn: daarvoor heb je een betrouwbare én hedendaagse bijbelvertaling nodig. Unaniem besloot de synode haar dankbaarheid uit te spreken voor het geschenk van de Nieuwe Bijbelvertaling en die van harte aan te bevelen voor gebruik in de erediensten. Vanaf nu mag de NBV dus, naast de Statenvertaling en de Nieuwe Vertaling van 1951, in de kerk officieel gelezen worden.

Voor de deputaten is dit besluit de kroon op hun werk van de afgelopen 15 jaar. De voorzitter dankte ze dan ook hartelijk daarvoor. Ook feliciteerde hij het Nederlands Bijbelgenootschap van harte. Voor heel het Nederlandse volk is er een heldere, duidelijke vertaling gekomen met prachtige vondsten en een goede leesbaarheid. En ook al missen de vertalers soms de antenne voor wat gereformeerden belangrijk vinden, in grote lijnen is de balans zonder meer positief te noemen. Vooral, omdat we nu weer een bijbel hebben, die overal gebruikt kan worden. En dat hebben we hard nodig! Want daarvoor kunnen Gods woorden zich in ons hoofd en in ons hart nestelen en kunnen we die tot ons geestelijk eigendom maken. Dat heeft er in de afgelopen jaren teveel aan ontbroken. Nu kan die eenheid weer hersteld worden. En spreken we, qua bijbelge-

bruik, dezelfde taal als in de samenleving.

Tegelijk trok de synode het besluit in, dat de Groot Nieuws Bijbel incidenteel door kerkenraden gebruikt mag worden. In plaats daarvan is het besluit genomen, dat een generale synode geen uitspraken kan doen over het gebruik van andere bijbelvertalingen waarnaar geen onderzoek gedaan is. Als kerkenraden in bijzondere situaties dit toch willen doen, dienen ze zich ervan bewust te zijn, dat ze een bijbelvertaling gebruiken die niet gezamenlijk is aanvaard. In die zin mag de Groot Nieuws Bijbel gebruikt blijven worden.

Bouw elkaar op in het geloof!

Boven - binnen - buiten: drie gebieden waarop de gemeente in Handelingen 2 gericht is. De Heilige Geest maakt de gelovigen naar alle kanten actief! Daarom bestaan er ook deputaatschappen als ASE, DTEG en SGO. Achter al die afkortingen gaat een kloppend hart schuil om de gemeente van Christus uit en op te bouwen. Op de synode kregen alle drie de deputaatschappen de nodige aandacht. Over de eerste twee deputaatschappen later meer, want de bespreking van hun rapporten krijgt nog een tweede ronde.

De behandeling van het rapport van deputaten Steunpunt Gemeenteopbouw was een heel bijzondere. Een invasie van zo'n 25 jongeren bezette de publieke tribune. Ze waren al even eerder ontvangen door de communicatieadviseur van de synode, zr. Diet Zomer, en één van de stafleden van het Steunpunt Gemeenteopbouw, br. Sjoerd Wijma. Van de laatste kregen ze in de vergaderzaal tekst en uitleg over de leden van de synode. Ja, inderdaad, dat zijn allemaal dominees en ouderlingen. En het moderamen, dat is het bestuur van de synode. Daarin zit ook een assessor, de man links die altijd zo aardig lacht. "Assessor? Is dat niet een soort tweede secretaris", vraagt iemand hem. "Nee", is het antwoord van ds. C. van den Berg, "ik ben ze voorzitter, ik mag de microfoons hard en zacht zetten". Ook legt hij in het kort de rol van deputaten en adviseurs uit.

De synode zette zich onder toezicht oog van de lieve jeugd aan het werk. Ondanks enkele stevige noten die gekraakt werden, nam de synode de voorstellen van deputaten vrijwel ongeschonden aan. Bij het Steunpunt Gemeenteopbouw kunnen de kerken terecht voor alle zaken die met gemeenteopbouw te maken hebben. De komende jaren wil het SGO extra hard werken aan een 'aanspreekpunt pastoraat', waar vooral ouderlingen terecht kunnen met hun vragen. Verder mag het SGO de toerusting van jongeren verder uitwerken. Want wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. En als de Geest de jeugd heeft, is de toekomst aan de kerk!

En nu maar hopen, dat de jongelui bij deze bespreking de synode niet suf of saai, maar spannend von-

den, en gemerkt hebben dat het er spiritueel toe-
ging!

Trouw aan het 4e gebod

‘Ze bleven trouw aan het onderricht van de apostelen’ in de eerste christelijke gemeente. Blijven wij als Gereformeerde Kerken dat wel als het om de zondag gaat? Dat vragen veel bezorgde broeders en zusters in binnen- en buitenland zich af. Daarom was er ook veel belangstelling voor de bespreking van het rapport ‘Zondag, HEERlijke dag’ van Deputaten Vierde Gebod en Zondag op de vrijdagavond van 13 mei.

Voordat de synode zich aan de eerste ronde van die bespreking zette, werden alle bezwaren tegen de synodes van Leusden 1999 en Zuidhorn 2002 unaniem afgewezen. Dat klinkt een beetje kort door de bocht, maar daarvan gaat naar mijn gevoel een sterk signaal uit. Namelijk: als kerken willen we niet blijven twisten over wat die twee vorige synodes nu wel of niet precies gezegd en besloten hebben. Die formele insteek is gepasseerd. Beide synodes hebben overduidelijk uitgesproken dat de zondag als dag van Christus’ opstanding gevierd wordt in het licht van het vierde gebod. (Voor de liefhebber: zie o.a. Acta Zuidhorn art. 13, besluit 1). Op deze synode willen we ons bezig houden met de positieve invulling van de zondag. En daartoe geeft het studierapport van deputaten een prachtige aanzet. We hebben een dag van God gekregen en daar maken we gelovig het allermooiste van!

Dat moeten we dan wel samen doen, binnen de gemeente. Daarom bieden deputaten de kerken een handreiking over de zondag aan, met een onderwijzend deel en een praktisch-ethisch deel. Die handreiking wil de synode nadrukkelijk aan de kerken aanbieden om samen te bestuderen, zodat we ook samen nog meer de zondag vieren vanuit de christelijke levensstijl.

In de bespreking werd ook het voorstel van de Particuliere Synode van Gelderland betrokken.

Die vraagt de synode om een algemene uitspraak te doen over de verhouding tussen het 4e gebod en de zondagsviering. Op de synode ligt het voorstel om dit niet te doen, omdat zo’n uitspraak kan gaan functioneren als een leeruitspraak. Maar het is wel duidelijk, dat er nog steeds, onbedoeld maar toch, onhelderheid bestaat over de geldigheid van het 4e gebod (alweer voor de liefhebber: zie o.a. Acta Zuidhorn art. 13, grond 1 bij besluit 1).

Daarom stelt de synode voor om bovenaan de handreiking een inleiding te plaatsen, die alle onduidelijkheid wegneemt. Daarmee wordt ook recht gedaan aan de bedoeling van de P.S. van Gelderland. De deputaten stellen de volgende formulering voor:

1. Wij weten ons in de Gereformeerde Kerken in Nederland te staan onder het gezag ook van het vierde gebod in het geheel van de Tien Geboden en van het onderwijs van de Heilige Schrift.
2. In dankbaarheid aan God bidden wij om de genade van de heiliging door de Geest, zodat wij Christus als Heer mogen volgen in het licht van zijn opstanding op zondag en van daaruit al de dagen van de week.

Over die inleiding werd in de bespreking door ds. L.W. de Graaff opgemerkt, dat de formulering nog wel vaag is, terwijl er juist vanuit de kerken om duidelijkheid gevraagd wordt. Daarom stelt hij voor om

tussen beide zinnen nog de volgende passage op te nemen: Het is mede krachtens dit vierde gebod dat wij de zondag vieren als opstandingsdag van onze Here Jezus Christus.

En toen was de eerste ronde voorbij. De deputaten gaan aan de slag met de verwerking van alles wat gezegd is. En of ze het voorstel van ds. De Graaff overnemen ..., we zullen zien!

Het buitenland leeft mee en wij met hen!

Op de zaterdagmorgenzitting presenteerden Deputaten BBK (Betrekkingen Buitenlandse Kerken) hun rapport. Ze lieten zien in hoeveel landen ze contacten onderhouden met andere kerken uit de gereformeerde traditie. Ik noem hier een paar belangrijke punten.

Allereerst willen deputaten Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (de zogenaamde ‘Dopperkerken’) als zusterkerk erkennen. Heel interessant is, dat deze kerken al 17 jaar geleden op hun synode een nota ‘Hermeneutiese uitgangspunte’ hebben aangenomen, waaraan de docenten aan hun Theologische Universiteit in Potchefstroom zich hebben te houden en waar ze ook op worden aangesproken. Met deze nota hebben onze deputaten en die van onze vrijgemaakte zusterkerk in Zuid-Afrika ingestemd.

Tegelijk vertelden onze deputaten ter synode, dat de Amerikaanse Orthodox Presbyterian Church net besloten had, nog geen zusterkerk-relatie met onze kerken te willen. Oorzaak: hun zorgen om de manier van bijbeluitleg en -toepassing (hermeneutiek dus!) in het rapport Huwelijk & Echtscheiding. Wellicht kunnen we met deze nota onze winst doen!

Verder zijn deputaten BBK in gesprek met veront-ruste zusterkerken, met name uit Australië en Canada. Vorige maand, dus net vers van de pers, hebben ze een studie ontvangen van Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, waarin de broeders uit Zuid-Afrika alle beschuldigingen over het verval in onze kerken door Reformanda nauwkeurig vergelijken met de officiële besluiten van Zuidhorn. Hun conclusie is tamelijk vernietigend voor wat zij noemen ‘die Reformanda-wegbreekgroep’. Er zijn wel redenen tot zorg, maar onze kerken laten nog steeds zien dat ze zich voortdurend gelovig willen onderwerpen aan Gods Woord, de gereformeerde belijdenis en de kerkorde. Van de ‘nieuwe vrijmaking’ zeggen ze: dit is onheilig vuur wat brand en hierdie aksie kan nie anders as skeurmakery in de kerk van Christus beoordeel word nie. Het doet mij goed om dit te horen uit de mond van onze zusterkerk uit Zuid-Afrika. Nu hoeven we niet langer onszelf te verdedigen.

Met deze notitie uit Zuid-Afrika op tafel zal eind mei het gesprek met de kerken uit Australië en Canada voortgezet worden, hebben deputaten aangekondigd. Want die zijn toch in Nederland, samen met vertegenwoordigers van nog 12 zusterkerken. Die zullen op 27 en 28 mei allemaal de synodevergadering bijwonen. Dat wordt het feest van de internationale herkenning! Want het is Pinksteren geweest: Gods Geest werkt wereldwijd!

Ds. L.E. Leefink is predikant van de Gereformeerde Kerk te Nijmegen en op dit moment verslaggever van de Generale Synode



WESOTRONIC

DE OPLOSSING voor kerktelefonie: DKtel
(Draadloze Kerktelefoon via de ether)

De belangrijkste voordelen zijn:

- ✓ geen telefoonkosten / internetaansluiting
- ✓ aanmerkelijk goedkoper dan andere systemen
- ✓ uitstekende geluidskwaliteit
- ✓ eenvoudig en flexibel in gebruik
- ✓ CE gecertificeerd

Al ruim 100 kerken werken met DKtel.
Wij bedanken de kerken voor het in ons gestelde vertrouwen.

Wesotronic B.V.
Nunspeet, Barendrecht
Telefoon 0341 - 271000
www.wesotronic.nl

In samenwerking met sIKN

Kerkgebouwen
beter verzekerd

Donatus verzekert kerken, al meer dan 150 jaar. Maar wist u dat we ook speciale verzekeringsproducten voor kerken hebben? Bijvoorbeeld voor vrijwilligers, kostbaarheden, ramen, aanstraalverlichting, inventaris, enzovoort. Als onderlinge verzekeringsmaatschappij houden we de premies laag. Sterker nog, we restitueren zelfs een groot deel. Zijn uw kerkelijke gebouwen nog niet door Donatus verzekerd? Vraag een vrijblijvende offerte aan.

donatus

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen
info@donatus.nl www.donatus.nl
tel. 073 - 5221700

Vrijwilligers ook
beter verzekerd

donatus

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen
info@donatus.nl www.donatus.nl
tel. 073 - 5221700

Kostbaarheden ook
beter verzekerd

donatus

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen
info@donatus.nl www.donatus.nl
tel. 073 - 5221700

Kerktelefonie?

Vraag de Stichting IKN om een deskundig advies

sIKN

stichting intermediair kerktelefonie nederland

De sIKN Beheer behartigt de belangen van kerken en kerktelefoongebruikers. Dit doen we concreet door betaalbare alternatieven te bieden voor de traditionele kerktelefoon. In samenwerking met gespecialiseerde partners ontwikkelen en installeren we complete oplossingen.

Stichting IKN Beheer

Golf van Biskaje 4-a 11

3446 CP Woerden

Tel (0348) 41 09 07

Fax (0348) 41 09 47

info@sikn.nl

www.sikn.nl

De sIKN Beheer biedt drie systemen, waarmee thuisblijvers snel en relatief voordelig kunnen meeluisteren: via de kabel, via de telefoon en via de ether. Bent u zich aan het oriënteren op de mogelijkheden? Vraag ons om gericht advies of kijk voor meer informatie op onze website: www.sikn.nl. Telefonisch zijn wij bereikbaar van 12.00 - 14.30 uur.

Werken is géén kinderspel

Wie geeft haar toekomst?

Red een kind van **KINDERARBEID**

Help al mee voor € 9,- of € 18,- per maand

Tel. 038 - 460 46 48 www.redeenkind.nl

Red een Kind helpt al meer dan 36 jaar kinderen in de derde wereld

Red een Kind

George Stephensonstraat 11
8013 NL Zwolle
E-mail info@redeenkind.nl
GIRO 1599333

CBF
NEDERLANDSE KERKEN